

FRYSLAN

In 2030 is het in heel Fryslân fijn wonen en werken. Onze stip op de horizon is een in alle opzichten 'krachtig Fryslân'. Dit betekent dat er voldoende voorzieningen zijn in de hele provincie en dat we als goede rentmeesters zorgdragen voor het landschap en de natuur. We maken ons sterk voor energiebesparing en duurzame energie, zodat we in 2050 als provincie fossielvrije energie hebben.

Investeren in ruimtelijk beleid en volkshuisvesting

Uit onderzoek van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in 2010 blijkt dat Friesland het mooiste landschap heeft. Wat ons betreft blijft dat zo. Dit betekent dat we verstandig moeten omgaan met de schaarse ruimte. De ruimte moet goed worden benut, bijvoorbeeld door binnenstedelijke bedrijventerreinen te ontwikkelen, door gezamenlijk in te zetten op hergebruik van kantoor- en bedrijfspanden en door leegstaande kantoorgebouwen een woonbestemming te geven. Ook willen wij meer ruimte voor de combinatie wonen, zorg en werken. De provincie moet dit in haar ruimtelijk beleid stimuleren. Vrijkomende boerderijen kunnen bijvoorbeeld een woon-/werk- of zorgfunctie krijgen.

Versterken land- en glastuinbouw

Wij willen dat boeren de ruimte hebben om te ondernemen, maar altijd met oog voor natuur, landschap en dierenwelzijn. Landbouw is een belangrijke economische sector (agri-business, agro en food) in onze provincie. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is koploper op het gebied van innovatie, dierenwelzijn, energie en milieu en draagt bij aan behoud van natuur en landschap. Een voorbeeld is de verdere ontwikkeling van biovergisters voor het nuttig gebruik van mestoverschotten, waardoor de luchtkwaliteit wordt verbeterd. Wij ondersteunen de vorming van netwerken in de landbouw en andere sectoren als bedrijfsleven, natuur, landschap en energie, zodat mensen elkaar informeren, inspireren en samen initiatieven ontplooiën.

Ons landbouwbeleid heeft een directe relatie met andere beleidsdoelen, zoals beleid voor kwetsbare drinkwaterwingebieden en -beschermingsgebieden, duurzame energie en klimaat. Wij vinden dat er scherper moet worden gekeken naar de effecten van de productie en handel in voedsel en veevoer op de biodiversiteit wereldwijd. Wij maken ons sterk

voor verduurzaming van de voedselketen. De voedselketen moet inzichtelijker worden gemaakt, zodat de consument weet waar een product vandaan komt en wat er in zit. Een mooi voorbeeld hiervan is Friberne: varkensvlees van Friese afkomst dat te koop is bij diverse slagers en dat te herkennen is aan de Friberne-vlag. De provincie kan de voordelen van regionale voedselproductie onder de aandacht van het brede publiek brengen, bijvoorbeeld door voorlichtingscampagnes.

Voedselverspilling tegengaan

Wij willen dat de overheid het voortouw neemt in het tegengaan van voedselverspilling. Er wordt alleen al in ons land voor miljarden aan voedsel weggegooid, terwijl de voedselprijzen stijgen en er wereldwijd schaarste aan grondstoffen ontstaat. Veertien procent van het gekochte voedsel verdwijnt in de container. Alle huishoudens samen verspillen 800 miljoen kilo voedsel per jaar. Dat zijn, volgens berekeningen van Milieu Centraal, 100.000 vuilniswagens. Wij willen deze voedselverspilling tegengaan. Kernbegrippen zijn duurzaam en regionaal. Dit betekent dat we in Europa meer zelfvoorzienend moeten worden, met name voor onze eiwitbehoefte. Dat betekent minder biefstukken van Argentijnse koeien en minder sojatransporten van Brazilië naar Nederland om onze koeien en varkens te voeden.

Goed boeren in Fryslân

Het is belangrijk dat de provincie inzichtelijk maakt waar en waarom het in Fryslân goed boeren is. De provincie kan laten zien wat waar verbouwd kan worden, waar ruimte is voor uitbreiding en waar de ruilverkaveling op orde is en waar nog niet. Goed verkavelde gebieden versterken zowel de landbouw als de natuur. Een goede verkaveling zorgt voor robuuste agrarische bedrijven, robuuste natuurgebieden en minder landbouwverkeer. Wij vinden dat de provincie de taak heeft om dit te faciliteren in de vorm van regievoering, het verstrekken van goede feitelijke informatie en het initiëren van gesprekken tussen belanghebbenden. Het is belangrijk dat de randvoorwaarden goed zijn. Dit stimuleert initiatieven voor kavelruil van onderop.

Bedrijven moeten qua maatvoering en verschijningsvorm passen in het landschap. Wij willen het concept 'Nije Pleats' breed toepassen in alle gemeenten. Dit concept houdt in dat partijen die te maken hebben met een nieuwe stal (denk aan de landbouwer, de gemeente, de landschapsarchitect,

en een ruimtelijke adviseur) samen kijken hoe bedrijfsgebouwen ruimtelijk-landschappelijk ingepast kunnen worden. Wij willen dat onderzocht word op welke wijze ook omwonenden bij het concept 'Nije Pleats' kunnen worden betrokken. Het uitgangspunt voor bedrijfsgrootte is de omvang van de grond (principe van grondgebondenheid). Stallen mogen alleen onder strikte voorwaarden van duurzaamheid, dierenwelzijn en milieu worden uitgebreid.

De komende jaren komen er door gebrek aan bedrijfsopvolgers en door schaalvergroting veel boerderijen leeg te staan. Wij willen een Deltaplan leegstaande boerderijen om verrommeling en verpaupering van het platteland te voorkomen.

Jonge boeren stimuleren

Het Nederlandse boerenbedrijf is in de meeste gevallen een gezinsbedrijf. De land- en tuinbouw is een stuwende kracht achter de motor van de economie, draagt bij aan werkgelegenheid en heeft een belangrijke taak op het gebied van agrarisch natuurbeheer. Het agrarisch gezinsbedrijf wordt bedreigd door vergrijzing en belemmeringen in de bedrijfsopvolging. De jonge generatie boeren stuit op grote obstakels bij toetreding tot of overname van een agrarisch bedrijf. Dit heeft vooral te maken met de hoge financiële lasten. Wij willen dat er een financiële regeling komt voor jonge boeren en tuinders die zelfstandig een eigen bedrijf opzetten.

Elke dag geniet ik van het Friese landschap en de dieren om me heen. Ik vind het een voorrecht dat ik als jonge boerin in Fryslân kan werken.

Bernita Hakvoort
Familiebedrijf schapenhouderij Blessum

Duurzame innovaties stimuleren

Zowel in de melkveesector als in de akker- en tuinbouw is het belangrijk dat onderwijs, onderzoek en innovatie worden bevorderd. Dit gebeurt momenteel in de Dairy Chain (zuivel) en de Crop Chain (akker- en tuinbouw). Wij vinden het belangrijk dat deze initiatieven worden voortgezet en waar mogelijk uitgebreid. De provincie kan initiatieven als stads- en zorgboerderijen en de combinatie met de teelt van Slow Food en streekproducten stimuleren. Bij Slow Food gaat het om het behoud van de culturele of traditionele keuren en daarmee het oorspronkelijk gebruik van gewassen, zaden, dieren en landbouwgebruiken van een regio. Wij zijn tegen het toepassen van genetisch gemodificeerde gewassen in proefvelden en in commerciële teelt.

Inzet op robuust natuurbeleid

Een robuust natuurnetwerk is niet alleen belangrijk voor de natuur, maar ook voor recreatie en toerisme. Wij willen dat de provincie de aanleg van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen: Ecologische Hoofdstructuur) voortvarend ter hand neemt. Na jaren van grote rijksbezuinigingen op natuur, is het van belang dat de nadruk nu ligt op inrichting en beheer van natuur. Het is van belang dat de overheid daarbij zorgvuldig en snel handelt om te voorkomen dat bedrijven onnodig in de knel komen.

Het Waddengebied is een prachtig en uniek natuurgebied waar we zorgvuldig mee om moeten gaan. De Waddenzee is een groot, samenhangend gebied, dat nu in delen beheerd wordt. Het is dan ook belangrijk dat er één beheersorganisatie komt voor het waddengebied.

Agrarisch natuurbeheer bevorderen

Agrariërs hebben een belangrijke rol in natuurbeheer. In 2016 wordt het agrarisch natuurbeheer door collectieven uitgevoerd. Wij willen dat de provincie agrarisch natuurbeheer aantrekkelijk maakt door de administratieve rompslomp zo beperkt mogelijk te houden en boeren de ruimte te geven om op creatieve wijze de natuurdoelen te bereiken. Essentieel is dat boeren weten waar ze aan toe zijn. Als boeren een verplichting aangaan om een deel van hun akkers niet te bewerken of om weidevogels op hun grasland te beschermen, moet hier een langjarig contract tegenover staan dat financiële zekerheid geeft. De provincie zorgt voor goede voorlichting over de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer, ook voor boeren die geen onderdeel zijn van een collectief.

Voortvarende aanpak stikstof

Het Nationale stikstofbeleid heeft enerzijds als doel de natuur te beschermen en anderzijds de ontwikkeling van veehouderij mogelijk te maken. Wij vinden dat er in de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) een goede balans moet zijn tussen natuurprojecten en agrariërs, zodat agrarische bedrijven niet op slot komen te zitten. Een goede in- en uitvoering van de PAS is van essentieel belang. De provincies staan wat dat betreft voor een grote opgave in het landelijk gebied. De maatregelen moeten haalbaar en betaalbaar zijn, ook moet er aan draagvlak worden gewerkt. Dit stelt hoge eisen aan de communicatie.

Wij vinden het belangrijk dat beschermde natuurgebieden in Fryslân behouden blijven en dat er tegelijkertijd ruimte blijft voor agrariërs om uit te breiden. Dit kan wanneer maatregelen die de ammoniakuitstoot terugdringen, worden gecombineerd met kennisuitwisseling tussen veehouders, adviseurs en

andere betrokkenen. De provincie kan bijvoorbeeld samen met verschillende betrokkenen een digitale gereedschapskist ontwikkelen met interessante maatregelen om de ammoniakemissie en -depositie te verminderen. Iedere veehouder kan hieruit gereedschap (een maatregel) nemen, passend bij zijn bedrijf. In de afwegingen om een maatregel wel of niet te gebruiken, kunnen ondernemers niet alleen de effecten op ammoniakemissie meenemen, maar ook de effecten op de kostprijs, arbeid en diergezondheid.

Ganzenpopulatie beheersbaar maken

De gans hoort bij het Friese weidegebied, maar de populatie ganzen is op dit moment te groot. Hierdoor is al grote schade aan de landbouwgrond aangericht en dit neemt alleen maar toe als we niets doen. De ganzenpopulatie moet zo snel mogelijk naar een beheersbaar peil worden gebracht. De periode in de winter waarin er niet op ganzen mag worden gejaagd, moet worden beperkt zolang de populatie te groot is. Wij zien het als een taak van de provincie om het belang van verkleining van de ganzenpopulatie onder de aandacht van het brede publiek te brengen. Ook moet het voor boeren gemakkelijker worden om schade die is veroorzaakt door ganzen te melden. Op dit moment wordt een groot deel van de schade niet gemeld, omdat de administratieve lasten en de bijkomende kosten te hoog zijn.

Sterke visserijsector

Wij willen ondersteuning aan vissers bieden. Zij hebben het door de vele regels en teruglopende visstand niet makkelijk. Wij vinden het van belang dat een sterke, duurzame visserijsector in onze provincie blijft bestaan. We willen een goede afzetmarkt voor vissers bevorderen, door in te zetten op de productie en verkoop van streekproducten. Ook willen we de mogelijkheden voor nieuwe afzetmarkten onderzoeken en onder de aandacht brengen van vissers. Denk bijvoorbeeld aan zeeboerderijen: op lijnen (touwen) in de zee kunnen wieren groeien die geschikt zijn voor consumptie. Deze wieren zijn goede vervangers voor dierlijke eiwitten. Hier liggen kansen voor een nieuwe bedrijfstak waar vissers een rol in kunnen hebben.

Waterveiligheid en -kwaliteit bewaken

Water is van levensbelang voor mensen, dieren en planten. Een teveel of een tekort aan water vormt al gauw een bedreiging. Wij ondersteunen voluit het Deltaprogramma waarin overheden samenwerken om de waterveiligheid te waarborgen. Wij hechten aan het concept 'meerlaagse veiligheid'. In samenwerking met de waterschappen werken we aan goede dijken, een goede ruimtelijke ordening en goede rampen- en evacuatieplannen. Wij willen

dat in de ruimtelijke ordening altijd rekening wordt gehouden met waterveiligheid. Bijvoorbeeld door in lage gebieden op terpen te bouwen en wegen verhoogd aan te leggen, waardoor extra compartimentering (waterscheiding) ontstaat. De provincie moet zich, in goede samenwerking met de waterschappen, inzetten voor projecten die in dit kader worden uitgevoerd.

Klimaatdeskundigen verwachten dat de zomers veel droger zullen worden. We moeten daarom niet alleen voor goede dijken zorgen, maar ook maatregelen nemen om de droogte op te kunnen vangen en de hittestress in steden en dorpen te verminderen. We willen dat de provincie samen met de waterschappen en gemeenten maatregelen neemt om water langer vast te houden. Met deze maatregelen kan tevens de verzilting van landbouwgrond en de verdroging van natuurgebieden worden tegengegaan. Voor het oplossen van het verziltingsprobleem denken wij overigens niet alleen aan waterbeheermaatregelen, maar ook aan teelt van geschikte gewassen.

Schone en ecologisch gezonde watersystemen vereisen veel aandacht van de provincie en waterschappen. De waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen nog niet aan de eisen, hoewel het inzamelen en het zuiveren van afvalwater al fors is verbeterd. De provincie moet de komende jaren verder gaan met de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Schoon drinkwater voor iedereen

We willen doorgaan met waterproject Mozambique, een sanitatie- en afvalproject van Friese overheden in de Zambezi-regio.

Waar mogelijk energie besparen

Wij zetten in op energiebesparing. Voor bijvoorbeeld de verlichting van provinciale wegen moet gebruik worden gemaakt van duurzame verlichting zoals Smart Highways. Wij willen dat de provincie de bouw en verbetering van energiezuinige en klimaatneutrale woningen en gebouwen stimuleert. Zij geeft hierin zelf het goede voorbeeld door provinciale gebouwen zo energiezuinig mogelijk te maken. Wij willen dat de provincie het eigen wagenpark elektrisch of op groen gas laat rijden en bij vervanging van interieur en de aanschaf van goederen kiest voor duurzame producten. In haar vergunningen-, inkoop- en aanbestedingsbeleid houdt de provincie rekening met een verantwoorde winning van grondstoffen en productiewijze. Bij aanbestedingen, zoals in het openbaar vervoer, gaat zij uit van de best beschikbare duurzame technologie.

Als christenen zijn we verantwoordelijk voor de aarde en alles wat daarop leeft. God heeft de schepping zo mooi gemaakt, daar moeten we zorgvuldig mee omgaan.

Orlando Bottenbley
Predikant Vrije Baptistengemeente
Bethel Drachten

Duurzame energie bevorderen

In 2030 willen we als samenleving een heel eind op weg zijn naar fossielvrije energie; het uiteindelijke doel voor 2050. Energiebesparing is de eerste stap. Daarnaast willen wij duurzame energie stimuleren door in te zetten op een duurzame mix van zonne-energie, windenergie, biomassa en andere vormen van duurzame energie. De provincie stimuleert dat er op zoveel mogelijk daken zonnepanelen worden geplaatst. Ook zonneparken zijn mogelijk; daarbij wordt eerst gekeken naar stedelijke gebieden. Daarnaast worden nieuwe vormen van duurzame energie gestimuleerd, zoals biogas, energie uit zoet en zout water (blue energy) en geothermie.

De veiligheid van inwoners gaat boven de productie van energie. Ontstane schade moet worden vergoed, overlast moet worden gecompenseerd. Omwille van de leefbaarheid van het gebied worden investeerders van energieparken verplicht ook in het gebied zelf te investeren, in de vorm van een gebiedsfonds.

Windenergie zien wij niet als doel, maar als middel. Zolang er geen alternatieven zijn die voldoende duurzame energie opwekken, is windenergie een optie. Windmolens worden bij voorkeur in de buurt van industrie geplaatst. De plaasting is op basis van tijdelijkheid door een tijdelijke vergunning te verschaffen met de voorwaarde dat er draagvlak is en omwonenden voldoende worden gecompenseerd. De provincie doet dit in goed overleg met gemeenten.

Wij vinden het belangrijk dat initiatieven voor de productie van energie zoveel mogelijk van onderop komen en willen dat bevorderen. Initiatieven van bewoners- of bedrijfscollectieven voor het decentraal opwekken van energie zorgen voor een betere afstemming tussen energieaanbod en -vraag. De provincie ondersteunt kleinschalige initiatieven door het bij elkaar brengen van partijen en door het bundelen van kennis, informatie en/of financieringsinstrumenten. De provincie functioneert daarbij als centrale kennisbank, zodat lokale energieproductie-initiatiefnemers weten waar ze terecht kunnen. Dit verlaagt de drempel om te starten.

DE CHRISTENUNIE GELOOFT IN FRYSLAN EN Kiest DAAROM VOOR:

- Behoud van het karakteristieke Friese landschap en het Waddengebied.
- Verduurzaming van de voedselketen door in te zetten op streekproducten en het tegengaan van voedselverspilling.
- Omwonenden betrekken bij het concept 'Nije Pleats' (inspraak in ruimtelijke inpassing nieuwe stallen).
- Een Deltaplan voor het toenemend aantal leegstaande/ leegkomende boerderijen/ bedrijfsgebouwen.
- Een financiële regeling voor jonge boeren en tuinders die zelfstandig een eigen bedrijf opzetten.
- Ontwikkelen van een 'digitale gereedschapskist' met maatregelen voor boeren om de ammoniakemissie en -depositie te verminderen.
- Bevordering van onderwijs, onderzoek en innovatie in de hele land- en tuinbouwketen, zoals de Dairy Chain (zuivel) en de Crop Chain (akker- en tuinbouw).
- Inzet op energiebesparing door in te zetten op de aanleg van Smart Highways, energiezuinige gebouwen en duurzaam inkopen.
- Schoon drinkwater voor iedereen. We willen doorgaan met waterproject Mozambique, een sanitatie- en afvalproject van Friese overheden in de Zambezi-regio.